

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена

(сви подаци уписују се у одговарајућу рубрику, а назив и место рубрике не могу се мењати или изоставити)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, 21.06.2019. године</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: др Уна Поповић, доцент за ужу научну област Филозофске науке, 19.06.2015, Филозофски факултет Нови Сад (председник комисије) др Драго Ђурић, редовни професор за ужу научну област Општа филозофија, 18.05.2016, Филозофски факултет Београд (члан комисије) др Марко Шкорић, ванредни професор за ужу научну област Социологија, 21.04.2016, Филозофски факултет Нови Сад (члан комисије) др Дамир Смиљанић, редовни професор за ужу научну област Филозофске науке, 21.03.2017, Филозофски факултет Нови Сад (ментор)</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Горан (Милутин) Рујевић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 11.03.1988. године, Нови Сад, Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду Филозофија, Дипломске академске студије – мастер Мастер професор филозофије</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија Година уписа: 2012. Докторске студије: Филозофија.</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: /</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: /</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Проблем предиктивног јаза: Статус аномалија у Кантовој научној методологији и епистемологији</p>

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Дисертација под називом *Проблем предиктивног јаза: Статус аномалија у Кантовој научној методологији и епистемологији* кандидата Горана Рујевића обимом обухвата 446 страница (865 фуснота, 303 библиографске јединице).

Дисертација се састоји од насловне стране, кључне документације, садржаја, извода на српском и енглеском језику, посебних поглавља и литературе. Дисертација не садржи илустрације, графиконе и табеле.

Дисертација је подељена на четири поглавља: 1. *Поставка проблема предиктивног јаза* (стр. 10-35); 2. *Претходници Кантових ставова* (стр. 36-239); 3. *Развој Кантовог проблема аномалија* (стр. 240-388); 4. *Савремено разматрање предиктивног јаза* (стр. 389-421).

Друго и треће поглавље дисертације подељена су на потпоглавља. Друго поглавље обухвата три потпоглавља: 2.1. *Систем коначног света Исака Њутна* (стр. 36-133); 2.2. *Хијерархија знања Готфрида Вилхелма Лајбница* (стр. 134-203); 2.3. *Епистемологија астронома* (стр. 204-239). Треће поглавље такође обухвата три потпоглавља: 3.1. *Прекритички период* (стр. 244-308); 3.2. *Додир са Ламбертом и прелазни период* (стр- 309-351); 3.3. *Критички период* (стр. 352-388).

Сва поглавља и потпоглавља додатно су подељена на мање целине.

1. *Поставка проблема предиктивног јаза*

Прво поглавље дисертације представља њен тематски оквир, као и тезу коју кандидат заступа. Кандидат представља кључни појам аномалија у оквирима филозофских разматрања науке, прецизније поставља исти појам спрам перспектива методологије и епистемологије у вези са науком, те назначавача на који се начин наведени проблем затиче у филозофији Имануела Канта. Кандидат такође представља и проблем предиктивног јаза, као проблем дилеме да ли су аномалије узроковане ограничењима људских сазнајних способности или представљају инхерентне одлике саме природе као предмета научног истраживања. Прецизније, предиктивни јаз кандидат представља као тенденцију да се одлучимо за једну од две наведене опције, узроковану разликом између онога што је случај и онога што се научном теоријом предвиђа да ће бити случај.

2. *Претходници Кантових ставова*

Друго поглавље дисертације посвећено је проблему предиктивног јаза у периоду који претходи Канту, односно у вези је са мислиоцима који су у мањој или већој мери утицали и на потоње Кантове позиције. Кандидат започиње разматрањем Њутновог разумевања проблема аномалија, односно предиктивног јаза; његов поступак усмерен је на реконструкцију Њутнових становишта поводом наведеног питања, услед чињенице да исто није експлицитно било тема Њутнових разматрања. Кандидат наставља своје испитивање анализом Лајбникових позиција, које су у датом контексту значајне јер се Лајбниц, за разлику од Њутна, експлицитније бави проблемом аномалија. Исцрпан приказ Њутнових и Лајбникових позиција, додатно, има за циљ да прецизније представи претходно помињану дилему у погледу тога да ли су аномалије последица несавршености људског сазнања или несавршености саме природе, при чему се испоставља да сваки од мислилаца коначно репрезентује једну од ових алтернатива. Коначно, кандидат примењује резултате претходно спроведених анализа на испитивање њихове практичне применљивости, и то на примеру астрономских открића Њутнове и Лајбникове епохе – наиме, реч је о открићима британских астронома Бредлија и Рајта.

3. Развој Кантовог проблема аномалија

Треће поглавље дисертације директно тематизује Кантову мисао, и у њеним оквирима поставља проблем предиктивног јаза. Кандидат се одлучио за хронолошки приказ Кантових ставова у овом погледу, почев од прекритичког до критичког периода. У том смислу кандидат започиње анализом Кантових прекритичких списа, која треба да укаже и на начин на који су раније оцртане позиције Кантових претходника нашле своје место у његовој филозофији. Кандидат, затим, једно потпоглавље посвећује контрастирању Ламбертових и Кантових позиција, што има за циљ прецизније оцртавање Кантове филозофије, као и указивање на карактер прелаза између прекритичког и критичког периода. Коначно, кандидат анализира Кантове позиције из критичког периода, и то у погледу логичког, епистемолошког и методолошког решења предиктивног јаза.

4. Савремено разматрање предиктивног јаза

Четврто и закључно поглавље дисертације посвећено је разматрању актуелности Кантовог односа према проблему предиктивног јаза у савременом добу. Кандидат најпре приказује разлике између савременог и Кантовог, односно нововековног разумевања овог проблема, укључујући ту и указивање на низ позиција из савремене науке и филозофије науке. Потом кандидат разматра начин на који се Кантове позиције могу, упркос разликама, уклопити у савремену перспективу, да би коначно понудио и једно могуће тумачење Кантове релевантности за савремену филозофију науке.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Поставка проблема предиктивног јаза

Прво поглавље дисертације има функцију представљања теме и тезе кандидата. Кандидат је тему представио детаљним разматрањем свих кључних појмова, најављених насловом дисертације, као и назначавањем међусобних веза идеја изражених овим појмовима. Тезу је кандидат, након таквог поступка, представио прецизно и недвосмислено, указујући како на шири контекст и могуће последице тезе, тако и на конкретно становиште које ће у дисертацији заступати. Додатно, у првом поглављу кандидат је наведене поступке увезао са указивањем на низ теза из савремене филозофије науке, чиме је демонстрирао да је упознат са релевантним рецентним истраживањима везаним за тему и тезу дисертације. Исти поступак аутор користи и како би указао на каснији резултат истраживања, односно могућност да се Кантово разумевање предиктивног јаза покаже релевантним и у оквирима савремене филозофије науке. Поглавље је написано уз поштовање свих академских узуса и правила.

2. Претходници Кантових ставова

Друго поглавље дисертације има за циљ разматрање оквира настанка проблема предиктивног јаза у контексту нововековне (модерне, галилејевске) науке, чију идеју заступа и сам Кант. Наведено у склопу израде дисертације има функцију припреме разматрања Кантових позиција, но истовремено и функцију минуциозног разматрања двеју типичних могућности разумевања предиктивног јаза, које битно одређују овај проблем. На тај начин кључни проблем рада задобија адекватну теоријску обраду, као и објашњење узрока – односно оквира – његовог профилисања као научног, односно проблема филозофије науке. Кандидат се определио да за сваку од ових типичних могућности издвоји једног модерног мислиоца који би је репрезентовао, те да њиховим контрастирањем оцрта домен свог централног проблема. Ипак, кандидат се при томе није поставио једнострано и редуктивистички, већ је у сваком од случајева настојао да, поред доминантног тумачења предиктивног јаза, укаже и на присуство оног ненаглашеног, односно на њихово преплитање. Тиме је кандидат потврдио почетно постављање проблема предиктивног јаза као својеврсне дилеме, као проблема који не може имати једнозначно решење, већ захтева уважавање теоријске стране сваке науке; свест о томе да научне теорије, у крајњем, не зависе само од података на основу којих се легитимишу, већ преваходно од манира којим приступамо научној обради тих података. Посебна јака страна овог поглавља, према нашем суду, састоји се у његовом закључном потпоглављу, које наведена теоријска решења Њутна и Лајбница, двојице мислилаца који имају знатног удела у нововековној изградњи појма науке, сучељава са конкретним проблемима и решењима тих проблема (открићима) науке њиховог доба. Уводећи ову перспективу у дисертацију, кандидат указује на фактичку релевантност своје теме за научно истраживање, раст и развој науке, односно избегава опасност да се његове анализе тумаче само као допринос историји науке, односно историји филозофије науке. Поглавље је написано уз поштовање свих академских узуса и правила.

3. Развој Кантовог проблема аномалија

Треће поглавље дисертације представља исцрпну анализу Кантових позиција у погледу разумевања проблема предиктивног јаза, што је и ужа тема дисертације. Кандидат се определио за контрастирање прекритичких и критичких Кантових списа, уз хвале вредан покушај да се исте представе поштујући и формулације идеја које би се могле назвати прелазним. У погледу на структурно постављање рада, прво потпоглавље представља везу са претходним поглављем, будући да је његов циљ да укаже на начин на који је

нововековни смисао проблема предиктивног јаза нашао одјека у Кантовим прекритичким списима; детаљна анализа коју кандидат спроводи, тако, повратно оправдава потребу за анализом Њутнових и Лајбницових позиција. Функција првог потпоглавља састоји се у оцртавању раног Кантовог разумевања предиктивног јаза, реконструисаном на основу низа Кантових списа. Друго потпоглавље, посвећено прелазном разумевању исте проблематике, има за циљ да представи одступање и померање Кантово у смеру који води ка познијој трансценденталној филозофији, али који још увек није у целости осмишљен. Будући да је реч о прелазном периоду, односно о идејама које указују на преображај Кантове мисли, кандидат се определио да исте анализира уз помоћ суочавања Кантових и Ламбертових позиција. Функција овог поглавља у дисертацији састоји се у избегавању преоштрог контрастирања предкритичке и критичке Кантове филозофије, при чему би постојала додатна опасност да се једној од њих унапред припише већа вредност, као и да се Кантова мисао, услед чувеног коперниканског обрта, разуме као радикално другачија од својих нововековних претеча. Позивање на Ламберта, према нашем суду, представља добар избор из два разлога: методски, оно доприноси јаснијем и транспарентнијем разумевању Кантове мисли, те, додатно, оно и садржински обогаћује тумачење проблема предиктивног јаза. Коначно, разматрање Кантове филозофије кулминира у анализи списа из његовог критичког периода, односно у ситуирању проблема предиктивног јаза у контекст трансцендентално схваћеног појма науке и научног знања. У том смислу кандидат се изнова опредељује за детаљну и комплексну анализу, која не циља на једно коначно и редуктивно решење, већ на широки приказ Кантовог приступа проблему, као и на напоредно уважавање неколико теоријских слојева таквог приступа. У том духу кандидат закључује да се проблем предиктивног јаза у овом контексту мора посматрати кроз три кључна аспекта – логички, методолошки и епистемолошки; сва три су пажљиво и посвећено анализирана, а кандидат посебно обраћа пажњу и на везе између ове три обраде проблема предиктивног јаза. С обзиром на то, коначни закључак кандидата јесте да се Кантово решење тог проблема налази у разумевању исказа научних предвиђања као хипотетичких проблематичних судова. Функција овог потпоглавља у светлу целине дисертације поклапа се са функцијом целокупног трећег поглавља; њим се, наиме, обезбеђује исцрпно тумачење проблема дисертације у Кантовој мисли. Поглавље је написано уз поштовање свих академских узуса и правила.

4. Савремено разматрање предиктивног јаза

Четврто поглавље дисертације представља и њено закључно поглавље; функција овог поглавља састоји се у рекапитулацији претходно спроведених анализа и тумачења, те у последичном коначном интерпретативном захвату и потврђивању тезе дисертације. Посматрано из перспективе структуре дисертације, ово поглавље одговара на задатке и најаве понуђене у уводном поглављу, а с обзиром на материјал представљен у средишња два поглавља. Кандидат користи сопствену анализу Кантовог разумевања предиктивног јаза како би је упоредио и сучелио са даљим развојем овог проблема у контексту филозофије науке, а посебно у њеним савременим оквирима. Овај поступак има за циљ јасно разликовање Кантових и модерних од савремених позиција, па и позадинско разликовање смисла науке које им је у основи. Како би спровео тај поступак, кандидат изнова расправља са рецентним ауторима и позицијама из домена филозофије науке, још једном потврђујући да је изванредно упознат са свом релевантном литературом потребном за израду дисертације. Циљ аутора је, међутим, да јасним разликовањем Кантовог и савременог разумевања проблема предиктивног јаза једнако јасно оцрта и простор могућег спајања двеју перспектива, у смислу показивања да Кантова решења нису само ствар историјског наслеђа, већ и сасвим актуелне позиције, које могу бити корисне за решење савремених проблема. Поглавље је написано уз поштовање свих академских узуса и

правила.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ
ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА
ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Rujević, Goran, (2018). Idealizacija prostora u Newtonovoj racionalnoj mehanici. *Filozofska istraživanja* 38 (1): 17-33. [ISSN: 0351-4706]

Rujević, Goran, (у штампи) Newton i božanske reformacije prirode. *Filozofska istraživanja*.

Рујевић, Горан (2014). Једнакост кроз бесконачно мало. О Њутновој методи последњих односа. У С. Кањевац, М. Говедарица, Р. Ђурић (ур.) *Једнакост и неједнакост, идентитет и разлика* (стр. 162-184). Сремски Карловци: СФД. [ISBN: 978-86-81349-32-8]

Рујевић, Горан (2016). Кантова физичка монадологија и Зенонови парадокси. У С. Кањевац, М. Говедарица, Р. Ђурић (ур.) *Наука и метафизика* (стр. 31-45). Сремски Карловци: СФД. [ISBN: 978-86-81349-37-3]

Рујевић, Горан (2016). О секундарном значају једног првокласног открића у геометрији. У С. Кањевац, М. Говедарица, Р. Ђурић (ур.) *Стварност и привид: филозофски проблеми представљања* (стр. 137-152). Сремски Карловци: СФД. [ISBN: 978-86-81349-37-3]

Rujević, Goran (2014). Kantov naučni rasizam. *Arhe* XI (22): 173-191. [ISSN: 1821-4940]

Rujević, Goran (2012). Teorijske pretpostavke Dekartove 'Geometrije'. *Arhe* IX (17): 45-56. [ISSN: 1821-4940]

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат Горан Рујевић у својој дисертацији *Проблем предиктивног јаза* методолошки и епистемолошки промишља статус аномалија онако како је он разматран у нововековној науци и филозофији, с тим што је главни акценат на Кантовом решењу тог проблема. Аутор закључује да је прекритички Кант осцилирао између више објективистичког приступа проблему код Њутна и више субјективистичког код Лајбница, а у критичкој фази покушао да заузме средишњу позицију и на тај начин обједини позитивне моменте обају становишта. Може се рећи да резултати ауторовог истраживања теме омогућавају дубље сагледање везе између прекритичког и критичког Канта, затим систематски релевантно запажање значаја одређених метафизичких претпоставки и субјективистичких позиција и у контексту савремене науке, те напослетку изразито релевантно поређење Кантовог критичког пројекта и антропичког резоновања у савременој науци. Промисљање услова могућности научног сазнања тако остаје важан проблем у филозофији науке, иако се ова знатно променила од Кантовог времена.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидат Горан Рујевић је на примерен начин приказао и протумачио резултате свог истраживања статуса аномалија у Кантовој научној методологији и епистемологији. Он је већ у уводу јасно антиципирао резултате истраживања, како би указао на дубљу повезаност између Кантовог пројекта критичке филозофије и тенденција у оквиру савремене филозофије науке (достизање прецизности и избегавање грешака, субдетерминисаност научних теорија, спор између реализма и антиреализма). Посебно је јасно указао на ту повезаност у склопу задњег поглавља „Савремено разматрање предиктивног јаза“. „Завршна реч“ на крају тог поглавља у језгровитој форми сажима резултате истраживања, указујући у извесном смислу на континуитет промишљања проблема предиктивног јаза од Њутна и Лајбница преко Канта до савремених научника и филозофа науке. Узимајући у обзир начин на који је спровео своју аргументацију на основу обимне литературе коју је проучио у сврху истраживања комплексне теме, може се рећи да је кандидат не само на коректан, него и на узоран начин спровео истраживање теме и приказао њене резултате.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме **ДА**
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе **ДА**
3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Докторска дисертација *Проблем предиктивног јаза: Статус аномалија у Кантовој научној методологији и епистемологији* кандидата Горана Рујевића оригиналан је допринос науци из више разлога: она у филозофски дискурс уводи појам предиктивног јаза који се обично не користи у литератури, затим контекстуализује расправу о предиктивном јазу у оквиру нововековне науке, реконструишући след епистемолошки и методолошки релевантних

позиција научника и филозофа од Њутна и Лајбница преко Бредлија, Рајта и Ламберта до Канта, такође назначујући систематски потенцијал тематике у контексту савремене филозофије науке, посебно у вези с тематизацијом антропичког резоновања (конкретније у вези са претпоставком самоузорковања) у модерној науци. Из разлога што се у њој укрштају терминолошке, историјске и проблемске перспективе ова дисертација представља репрезентативну студију за начин како се данас пишу научни радови из области филозофије науке.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
Докторска дисертација *Проблем предиктивног јаза: Статус аномалија у Кантовој научној методологији и епистемологији* кандидата Горана Рујевића нема нити формалних нити садржинских недостатака. Обим дисертације може да се оправда ширином спектра разматраних позиција и сложеношћу аргументативног склопа Кантове филозофије.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- **да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана**
- да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или
- да се докторска дисертација одбија

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

доц. др Уна Поповић (председник комисије)

проф. др Драго Ђурић (члан комисије)

проф. др Марко Шкорић (члан комисије)

проф. др Дамир Смиљанић (ментор)

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.